

تۆرك يوردى

ناشرى : تۆرك يوردى

مدبرى : آق چوره اوغلى يوسف

يىل ۱۳۳۱ صاى ۹ ۱۳ اغستوس ۱۳۳۱ يىل ۴ جلد ۸ صاى ۸۷

74

④

تاریخک بو فاجعه سنک چوزولدیکنی ظاهر یلشدیکنی کورمه دن نهایت بولیه جقدره :
 اوزمانه قدر ، اوروپانک بویوک بر قسیمی ، پک چوق سیئه لر ، دو گلش قانلر ،
 شدتلی ، جایتلر کوره جک ، بو بشری فاجعه نك بر طرفنده غالب لر ، حاکملر ،
 بویوک وعلوی بر شجاعتک قصیده لرینی اوقویه جقلر ؛ حیاتده قانلر کندنی ملی
 حق لرینه تمامیه مالک اولاجقلر ؛ سوبله رکن ، حرکت ایدرکن هر یرده وداثما
 بندلک لرینی محافظه ایتمش اولاجقلر ؛ ایشته بو ، بزم کوزیمز اوکنده آجیلان قانلی
 بر صحنه در... فقط حیاتک عمومی قانوننک سرتلکی ، جتینلکی اوکنده متوکل
 و محاکمیلی طورانی اخافه ایدم جک کبی حالده دکل... یاشامق-بو ، مجادله ایتمکدره .
 غاوغا ، یاشامق حقنی ، یاشامق قوتنی ویریر . بو ، قانون ملتله حکم ایدر . واونلره
 دنیوی مقدره لرینک استقامتنی کوستریر . حسیتلی بر قومک اضمه حلالی اوکنده انسانک
 کوزلرینی تأزدموعیله دولدورور ؛ فقط متفکر بیلیر که بوقوم ، دوام ایتمک ایچین
 لازم قوته مالک اولما دیغندن محو اولدی ؛ وحیاتی شکلر میاننده محو اولمق ،
 عدمه یوارلانمق صفحه سنی ده یاشادی ؛ ذاتاً عدم ده ابدی وسس سزبر حیاتدر...
 جنوره ، ۲۴ نیسان ۱۹۱۳ • جنوره تورک یوردندن :

تاکرم بویابی

کریوک مطبعه

خدیجه نك سیلانی

۱ نیسان ۳۳۱ ، آژناثود کوی (چتالجه) .

« سلام قولاً من رب رحیم... » هر کیجه یاتمازدن اول اونلر ، آنا وقیز ،
 بو آتی تخته لیمه مش یوک یرنده کی برده لیکک اوکنده برتسیجک تانه لری عددنجه
 اوقورلر ، اوفله لرلر ، کیجه نك بر صوئوق مسافرندن بویله جه کندیلرینی امین اعتقاد
 ایدم رک یاتارلردی .

زوجی اولدکدن سوکرا اولجه آبی تأسس ایتمش بوتون بر اوک اموری
 کندیسنه قلمشدی ؛ یالیکز بو اولسه او قادار چتین اولمایا جقدی ؛ اوچی قیز

اولق اوزره دورت یتشمش اولادی واردی . بونلری باش کوز ایتک ایچین نلر ، نلر ایسته مزدی ! زواللی آنا دوشوندکجه مراقلانیردی . فقط بوجوق سورمدی ، عقللی قادین بر چاره بولدی ، ارلکی وضعیته ، موقعه اهمیت ویرمه رک اوچ قیزیله ترزیلک ایتمه یه قرار ویردی ، باشلادی . ایشلر کلیور ، قازانچ یولنده کیدیوردی . بویوک قیزی کلین ایتدی . . . ایکی سنه سوکرا هیچ بر فایداسی طوقونمیان ، ایچکیلی ، قازانچی آنجاق کندینه صرف ایدن اوغلانی اولندیردی . . . ایکی سنه سوکراده اورتانجه یی قوجه یه ویردی . اوینک اوطورولاجق باشلیجه اوطه لرینی اونلره آیرمیشدی . کندیس ، کوچکیله ، او قادار فدا کارلقرینه قارشولق ، کیلارده اوطورمایه مجبور قالیشدی .

کیلارده برکیجه ، آنا ، قیز اوپورلرکن طاش بنانک یوک یرندن برجانوار صاغیلوب چیقمش ، اورایی بورایی دولاشدینی صیراده اویاتمشلردی . ایکیسی ده قورقشلردی ، فقط قیمیلدانا مایورلر ، یاتاغک ایچنده قل هوانه ... اوقوبورلردی . بونک اوزرینه جانوار چیقدینی دلیکه گیرمیشدی . قارانلقده ناسل کورمشلردی ؟ اونلر قارا برییلان اولدیفنی ، قالین ، همان بر آرشون دن فضلله اوزون بولوندیفنی سویله رلردی . قیزی او صباح آغلامیشدی . کیجه ناصیل یانا جقدی ؟ آنا قیز یارشافلاناراق قالقدیلر ، بر خوجه یه کیدوب حالی آکلادیلر . خوجه اونلره بو آتی : « سلام قولاً ... » سویله مش ، بر کاغده کتاب یازیسیله ، اسرملی اوستونلی ، یازمیش ، هرکیجه یاتمازدن اول اوقومالریخی تنییه ایتمشدی . ایسته هرکیجه بو آتی ، اوچ اوتوز اوچ دفعه ، اوقورلردی .

خدیجه ، بو قیزک آدی در ، اون دوردینه کیریوردی . کور و قومرال صاحب لری ، نه یوارلاق نه اوزون بر یوزی ، ابری ، درین معنالی کوزلری ، اوزون کیرییکلری ، قویو قومرال و حاکم قاشلری ، دولغون ، بنبه آنلری واردی . آغیر ، سهویملی فقط برازقیدسزدی . هله بو حالی هرکسک چوق خوشنه کیدردی . بر مسافر کلدیمی اُک اوکجه خدیجه یی آرار ، سوراردی . هرکس چوق دیدیمش ، چوق چله چکمش فدا کار آنانک ، ایلریسی پک

پارلاق اولان بو کوچک قیزی سایه‌سندە ، براز راحت ایدە جکئی سویلردی .
 وشمیدین نه‌قادر دست ازدواجنه طالب اولانلر واردی ؟ غریب کوزلکیریلە
 داتما اوضراشان آناسنه دیزلرینک دینده نه بویوک یاردیمی اولوردی !
 بوتون کون چالیشیرلردی . آقشام کلمه نه‌ای اوله‌جقدی ! چونکه کوندوز
 اولی قیزلرینک اودالرنده اوطوراییلیورلردی . قیشدی [*] ، آبی دوشه‌لی اولمیان
 کیلار صوئوقدی . بر یاز اولسه‌یدی ! دیشاریده ، حیاتده (حولی) ، یاخود ،
 خصوصی یاییلمش «تخت» لرده یاتمق ، عادت اولدینی اوزره ، قابل‌دی . قارانلق
 جوکدرمی ، خدیجه‌نک یوزنده کیمه‌لر ، صوله‌لر حصوله کلیردی . کیلارک
 قابی‌سنی دوروقاراق ، چکینه‌رک آچاردی و مطلقا اوکجه اوج « قل‌هوانه... »
 اوقوردی ...

بو اوقومالردن صوکراییلانک ، اوتتمه‌سندن باشته ، کیجه‌لین چیق‌دینی ،
 کزیندیکی ایشیدیلر اولدی . کیلارک باصیق ، قالین دیره‌کلردن یاییلان طاوانی
 آلتنده ، سه‌ریلی یاتاقلرینک ایاغی اوجنده ، کوچک بر لامبه‌نک ایشیغیله ،
 بولغور آنبارینک یاننده‌کی یوک یرینک اوکنده تمام بر تسبیحک تانه‌لری
 صانی‌سنجه ، آنا و قیز «سلام قولاً من رب‌رحیم» آبی اوقورلر ، اوفله‌رلردی .
 ده‌لیکنک ایچنده‌قارا ییلان یالیکز کندینه مخصوص سسیله اوتوردی ؛ و هنوز
 سس کییلمه‌دن یاتارلردی .

برصباح ، نمازه قالقارکن ، والده‌سی خدیجه‌نک یاصدیفندن ییلانک صاغیلوب
 کتدیکنی کوردی ، قورقدی ، اوقومه‌یه باشلادی و « خدیجه ، خدیجه ! »
 دیه باغیردی . خدیجه اویاندی . بر شی یوقدی . احتیاطلی داورانیدی . «نه‌وار ،
 آنا ؟» دیمه‌سنه «هیچ قیزم !» جوابی ویردی ؛ فقط بوتون کون اوقورقونک
 تأثیری آلتنده قالدی . ابرته‌سی صباح ، ینه نماز ایچین ، کوزلرینی آچار آچاز ،
 یاصدیغه باقدی . یورغانک بر اوجنی قالدیردی : چوره‌کنمش ، خدیجه‌نک
 کردنه صوقولمش قارا ییلان آچیلدی ، قاچدی .. وهرشیدن خبرسز ایری شخور ،
 کوزلریله خدیجه اویاندی .

[*] صوئوق قانلی حیوانلرک قیش اولدینی برده اویوشوب قالاجنی محقق ایسه‌ده
 روایت خدیجه‌یه ییلانک مسلط اولماسی‌نک قیشین باشلادیغنده اصرار ایدر .

آرتیق هر صباح بویله ایدی. قارا ییلان خدیجه نك قویتمده، نفسنه یاقین، یاتیوردی. عجباً بو برطلسم می ایدی؟ قاچ دفعه اوغلی اولدیرمك ابسته مش، فقط کرک کندیس، کرک خوجه لر، رنکندن دولای، مساعده ایتمه مشلردی. مطلقاً بونده آلهک بر حکمتی واردی. و مادامکه برشی یایموردی، بو حکمت ای به، ای برشین دلالت ایدمردی. بلکه بو سایه ده خدیجه نك بختی آجیلاق، پاشنه سعادت قوشی قوناقدی. ماسالرده، حکایه لرده بو کابکزر شیر چوق دکلی ایدی؟ هفته لرجه، حتی قیشک آیلرنجه قومشو قادین لر بر آرایه کلدکاری وقت خدیجه نك ییلانندن بحث ایدمردی، یاشیلری بونک اوزرینه ماسالر سویله ر، و خدیجه یه غبطه ایدن کنج قیزلر اولدینی کبی بومسلطدن دولای آجیانلرده بولور، فقط، هر نه اولورسه اولسون، ییلانک رنکی مادامکه قارادر، هر حاله بخت آچیقنی کوسته ریر، دیرلردی.

برکوندوز، خدیجه اورتانجه باجی سنک (آبلا) اوطه سنده دیکیش دیکرکن ایشیکک قاراطاشنده ییلانک کندیسنه باقدیقنی کوردی، اورکدی! قا معامله ایتک، قاچق، صاقلانمق ایسته مدی دکل، ذهننی دولدیرمامشلمیدی؟ بو کندیسنک بختی آجیایاچقمیدی؟ اولدینی یردن قیمیدایامدی. حتی آلیله، اختیارسنز، «کل، کل!» دیه جاغیردی. کوزلرینی آجوب قاپایارق، کلدی. تویلرینی اوپر تیرکن، خدیجه، اونک قوجاغنه قادار جیقوب چوره کلنمسه سس جیقارامادی، نه قادار آغیردی! باجیسی، قورقورل ایچنده، «اووف، شونی آت!» دیه جکدی. کوه نه مدی، بلکه کندیسنه بر زیانی طوقونوردی: قارا ییلان مبارک صاییلردی!

... بوندن سوکرا ییلان خدیجه دن هیچ آیریلیموردی: اوجاقلغه (مطبخ) یمک پیشیرمه یه کیده ردی، ییلان ده کلیر، جوق دفعه جورابسنز آیاقلرینک آراسنده دولاشیردی. قته (حوض) باشنه قاب بیقامایه کیده ردی، اوده سکیه (اولرده کی حوض لره کنارنده اوطورمه یه مخصوص طاشدن بوکسک بریر) جیقار، سیر ایدمردی. آت دوومردی، بر قاچ اوک طوبلانان کدیلرینی بوغاردی. بر کدی بی قوغمق ایچین اوسته چوومر، کاکلرینی اوپر تیر،

آغزینی آچار ، دیشلرینی گوشه رتیردی . سینک لری سکدیرتمه ز ، قارنجه لری یوروتمزدی . یالیکز بو قادر دکل ، صوگرا صوگرا اوک ، حیاتک (حولی) هیچ بر گوشه سنده ضررلی بر بوجک تورتمز اولدی . بولغور قایناتیرلر ، بو بکچی ، نشاسته چیقاریرلر ، بوبکچی ؛ باصدیق (اوزوم پهستیلی) سهره لر ، بو بکچی قارا ییلان سویله نلدیکی کبی قیمتی طاش قوصمیوردی ، فقط ایش کوریوردی .

خدیجه بر کون ییلاتی اوپ اوزون یاتیرمش ، آرشونله اولچمیشدی ، بر بوجوق آرشون کلیمشدی . قالینلی « ایکی اوقلاوا قالینلغنده » دیردی . باشی چوق کوزه لدی . کوزلرینک اطرافنده ، باقیشلرنده ، دونوق سیاه کوز قاباقلرینی آچوب قاپاماسنده برسه ویملیک واردی . تام تپه سنده بر صیرا دونوق قارا قیللر بعضاً اکیله رک یانه یاتاردی . سیاه عکسلرله صیرتی خارملی ایدی . هله خدیجه ایله بر شقالا شماری واردی ، هرکس طاتلی طاتلی سیر ایدردی . خدیجه نک آلی باشندن ، صیرتندن کچرکن قویروغنی اوینساتیر ، حلقه لرینی چوزه ردی . اک زیاده کیجه ، یاتمه زمانی او نشئه لیردی خدیجه ، اویونجه یه قادر ، دعوت ایتدکجه ، یاتاغه کیرمزدی ، صوگرا یاواش یاواش صوقولور ، باشی نفسک یقیندن آیرمازدی .

خدیجه نک ییلانی بوتون مملکتده دویدلیدی . قومشولره ، محله یه ، محله دن محله یه ، اوزاق سمترلره ، حتی کویلره قادر ، دالغالانا دالغالانا ، یاییلدی . واوزاقلاشدقجه مسئله ده کیشیور ، بویویور ، افسانه وی بر شکل آلییوردی . فرضا شهردن (عینتاب) ایکی اوچ ساعتک اوزاق « بهیرگه » ده نیلن کویده شویله بیلنیردی : بر قارا ییلان خدیجه آدلی بر قیزه عاشق اولمیش . قیز « دنیا کوزلی » ایمش ، ییلان بویوک ، کاکلی ایمش . هر کیجه دلیکندن چیقار ، خدیجه نک قوبنده یاتار ، صباحلین آغزندن بر طاش قوصار ، یاتاغه بیراقیر ، کیده رمش . طاشک قیمتی بر آلتون مش! ... دیگر بر کویده آلی ، دیگرنده یوزاولور . بعضی سنده قارا ییلان تبدیل اولمیش برولی در . او اوک بر « اوجاق » اولدیغنی سویلن لر ، ذاتاً او قیزک باباسنی بریلرک چارپاراق اولدیردیکنی نقل

ایدنلرده وارددر. اوزاتیمه لم ، خدیجه شهرده ، دورت بر اطراف کوبلرده اون قازاندی ، ماسال لر ، افسانه لر شکلنده حاقک دیلنده دولاشمایه باشلادی .

..

خدیجه اون یدی یاشنه کیرمیشدی . بوتون شهرک اک کوزلی ایدی . کور ، قوسرال صاحبلی بلندن آشغی یه قادار سارقاردی . قاشلری ، اوزون کیریگلری صاحبک رنکندن داها قویو ایدی ، بونلر بیاض پنبه یوزینی نه دلبر کوسته . تیردی ! بوی آتمیشدی ، کوکسی ایکی طرفده کی مدورتومسه کلریله قهارمش ، بویومیشدی ! اوموزلری ، ایکی اورکونک آراسندن کورولن اکسی ، اوجاقلق ایشلرینه رغما لاری ، آياقلری ... باقغله دویولور شیلردن دکلدی . آغالردن ، بکلردن ، تجار و اصنافدن هر کون کلن دوگورجی « کوروجی » لر ، آردی ارقاسی یوق ، قابی چالارلردی . بو قادار شهرت خدیجه بی براز بئلك صاحبی ایتدی . بوندن دولایي والده سی یالیکز باشنه سوزویرمکدن چکینیوردی ؛ کندیسنه قارشى قویاجغنی اوممازدی ، چونکه وقومی یوقدی ، سایاردی ، بویله اولمقله برابر « بلکه بو مسئله ده ده کیشیر ، باشقه لاشیر » دیردی . بونا میدان ویرمش اولماق ایچین ایسته ین لر « داها زمانی دکل ! » جوابی ویردی . اراصیراده قیزی یوتلاردی ؛ بر کون اک زیاده اصرار ایدن بر بکک اوغلندن قونوشدی ، خدیجه دیکلمک ایشتمک ایسته مدی .

خدیجه یه تورکی لر می دیزیلده دی ؟ کوچوکدن بویوکه قادار هر کسک دیلنده

دولاشیردی :

هوالر صیجاق در ، عه الله بن [۰] ایللق

خدیجه م یاز کلدی ، هایدی باغه جیق

سانا انسان دکل ، ییلان ده عاشق

صامور صاحبلی یوصمام ، الماس خدیجه م

سفی کورن کوزلر اولمز خدیجه م

[*] « مین اللین » دن آلتینش اولدینی سوبله لر . عینتابک برده سی و قبی لرند . مسیره در ؛ اوست قسنی سکود آغاچلری تعقیب ایدر (سکودلاک یاخود ، قواقلق) .

* *

خدیجه بو ییل باصدی اون یدیسه
 ییلان اذن ویرمش سه وکیلینه
 دیورلرکه قالمش دوکونی کوزینه
 سروی بویلی ، سولون آقیشلی کوزل
 کل یاناقلی ، آهو باقیشلی کوزل

* *

کوکولر کورله مش ، قورتلره ، قوشلره یووالرندن چیق فرمانی ویریش ،
 قارانلق بولوطلر آتلمش ، افقلر براقلاشیشیدی . هر یانده کنج ، کورچه بر
 یشیلک کووه ریوردی . تا سکودلکدن قورباغی سساری کلیور ، صباحلری
 سرچه قوشلرینک جیویلقی لری کسکینله شیوردی . اکی نلر باشلرینی قالدیرمش ،
 آغاجلر چیچک آچمش ، آسمه لره یاراقچقلری بلیرمش ، قوزو ، اوغلاق
 سساری ، سنبل لیلای ، منکشه قوقولری اطرافه یایلیشیدی ... اون سکیزینک
 بو ایلك بهارنده خدیجه کلین اولویوردی . آقشامدی ، اولرک داملرنده ،
 شهرک تپه لرنده ، جامع لره قبه ، مناره لرنده کونش اویالانیور ، یوکک بنالره جاملرنده
 یانغین عکسلری یاییوردی . اوک دیوانندن (ایوان) « عهله بن » صوینک
 زمره قییلرله دولامباجلری قیوریلوب غیب اولیسور ، « میدان » ک اوزانه
 اوزانه افقلره قاریشان ، بوستانلری (سبزه) اوزرینه ایچنه یشیللر عکس ایتمش
 قویو کولکلر دوشویوردی . « صوبورجی » ، خدیجه نلر اولرینک بولوندینی
 بو بویوک ، مشهور جاده هر وقتدن زیاده غلبه لکدی ، دیشاریدن ، خبر آلان
 کوچک چاقینلرک ، سساری کلیوردی :

خدیجه بو ییل باصدی اون یدیسه
 ییلان اذن ویرمش سه وکیلینه
 دیورلرکه قالمش ، دوکونی کوزینه
 سروی بویلی ، سولون آقیشلی کوزل
 کل یاناقلی ، آهو باقیشلی کوزل

مراسم بیکمیشدی. کلنجی لر (کوه کی طرفدن قیزی آلوب کونورمه به کلن قادین لر) ، خدیجه بی کیدیرنلر بر تورلو آلرینی چابوق طوتاما یورلردی. حقیقه خدیجه «تکرینک یوصاسی» اولمیشدی ، یشیل اطلسدن بر البسه کینمش، اییک چارشافله بورونمش زه نکین، یکی اقرهالریله مردیوه فی اینیوردی. آرتیق هر طرفه آتدینی صوک نظرلردی : قومشولرک داملرینی ، یخچرملرینی ، داها ایکی صیاح اول بیلکلریله تمیزلیدی «حیات» یی ، بوتون قیش صاقلادینی لوککیه (ساردونیا) لرینی، آدالیه لرینی .. وکیلارینی هریشی سوزیوردی. برنجی قاپی آچیلوردی ، آناسنک ، آبلاسنک هینجقرقلریله دوندی . ذاتاً آغلامیشدی ، داماده آغلامق ایسته یوردی . هینسی آری آری اوبدی . برشی، برشی قالمیش کبی آراندی . صباحدن بری اطرافده بکن بوتون بو عادتدن آشیری شیلردن متحیر ، مردیوه نك طاش باصملرندن برنده باشنی قالدیرمش خدیجه به ییلانی باقیوردی. اورایه قادار کتدی، کندیسنه بو قادارشان، شهرت بلکه ده سعادت کتیرمش اولان قاراییلانک باشنه اکیلدی، یاشاران کوزلریله اوبدی.

دورقنور مسیح فکر

فورکلک شتونی

هناره قلعه ده کی رضعیتیمز. — دشمن اردولرینک چناق قلعه جبهه سنده اوزون بر حاضرلنی متعاقب ۱۵ حزیران اوکله دلصکره باشلا یوب بوتون شدت ودهشتیه ایکی کیجه وکوندوزدن فضله دوام ایدن هجوملری ده آرسلان یورم کلی دلاورلرینک فوق البشر بر ثبات و عنادله مدافعه لری و مقابل تعرض و هجوملری سایه سنده اولکیلری کبی تمامیه عقیم قالمش، دشمنلریمز بوجوملرینده ویردیکلری مهم ضایعاتلرینه مقابل هیچ بر موفقیت الیه ایده مدیکلرندن ماعدا کندی سیرلرندن بر قسمی بزه ترک ایله بر آز کیرو چکیلیمه به مجبور قالمشلردر. چناق قلعه ساحله عسکر چیقاردقلری اوچ آلیق اوزون بر مدتدنبری اوراده جریان ایدن هجوم و مدافعه لرک دهشتنی و بهادر عسکرلریمز طرفندن کوسترلکده اولان فدا کاراقلرک قیمتی تقدیر ایده بیلیمک ایچون ۲۳، ۲۴، ۲۵ حزیران تاریخلو «ملین» غزیه سنده حسین جاهدک افندیکنک «جبهه حریده ایکی کون» عنوانی ایله نشر اولنان غایت قیمتی مقاله لرینی حقیقت احواله واقف اولتی ایستین بالجله قارئلریزه اهمیتله توصیه ایدرز.